

Saksframlegg

Arkivsak-dok. 25/13354-6
Saksbehandler Nils Ole Sundet

Utvalg	Møtedato
Hovedutvalg for næring, kultur og miljø	05.02.2026

Tilleggshøring ny kulturmiljølov - § 45 skipsfunn

Fylkeskommunedirektørens forslag til vedtak

1. Agder fylkeskommune støtter høringsforslagets alternativ 1, som innebærer at fredningsgrense for skipsfunn settes til skip forlist til og med 1918, og i årene 1940 - 1945.

Vedlegg

Høring - ny kulturmiljølov - skipsfunn

Høringsnotat - ny kulturmiljølov - skipsfunn

Sammendrag

Hovedutvalget behandlet i sak 65/25 forslaget til ny kulturmiljølov (NOU 2025:3 Ny kulturmiljølov). NOU 2025:3 omfattet ikke skipsfunn. Denne saken gjelder en tilleggshøring til ny kulturmiljølov knyttet til skipsfunn.

Saksopplysninger

Kulturmiljølovutvalget som ble oppnevnt 22.6.2022, leverte 25.3.2025 sin utredning *NOU 2025:3 Ny kulturmiljølov*. Utredningen ble sendt på høring og hovedutvalget behandlet den i sitt møte 25.9.2025 (sak 65/25).

Kulturmiljølovutvalget utredet ikke nye særlige regler for vern av skipsfunn på grunn av mangel på tid og kapasitet, og dette temaet ble da heller ikke omfattet av lovforslaget som har vært på høring. Lovutvalget foreslo likevel at skipsfunn kan fredes ved vedtak, og satte av plass til en egen bestemmelse om skipsfunn i § 45 i lovforslaget.

Dagens lov

Reglene om skipsfunn i gjeldende kulturminnelov finnes i § 14. Den sier at staten har eiendomsretten til mer enn 100 år gamle båter hvis det ikke finnes annen eier. Eiendomsretten inkluderer last som er eller har vært om bord. Loven regulerer også hvilken myndighet som kan undersøke, grave frem, ta opp gjenstander eller på andre måter undersøke skipsfunnet.

Bestemmelsen i § 14 er ikke formelt en fredningsbestemmelse, men i praksis oppfattes den likevel langt på vei som det.

Aldersgrensen på 100 år relaterer seg til alder på gjenstandene og ikke tidspunkt for forliset.

Nytt forslag

Klima- og miljødepartementet tar i høringsnotatet opp en rekke spørsmål. Det settes blant annet spørsmålsteget ved om det bør være særlige fredningsregler for skipsfunn eller om de bør følge alminnelige regler, om skipsfunn skal inngå i kategorien jordfaste kulturminner og følge deres fredningsgrense eller ha en særskilt fredningsgrense, hvorvidt reglene for statlig eierskap skal opprettholdes, hvorvidt det skal være mulighet for fredning etter vedtak, og hva som skal være forholdet mellom skipsfunn og andre kulturminner i vann.

Etter dagens lov er skipsfunn en egen kategori kulturminner som reguleres etter særskilte regler som avviker fra lovens øvrige verneregler. Departementet foreslår at skipsfunn i større grad skal harmoniseres med regelverket ellers og det skal være færrest mulige særregler knytta til skipsfunn i ny lov. Departementet foreslår også at statlig eierskap videreføres der det ikke er noen kjent eier.

Ved vurdering av fredningsgrense så fremmer departementet to alternative forslag. Alternativ 1 sier at fredningsgrensen settes til 1918, samt skipsfunn fra 2. verdenskrig. Alternativ 2 setter fredningsgrensen til 1650. Departementet foreslår at forlisåret skal være avgjørende for om et skipsfunn er automatisk fredet eller ikke.

Klima- og miljødepartementets har sendt ut på høring følgende alternative forslag med og uten egne regler for automatisk fredning av skipsfunn.

1. Alternativ 1 – automatisk fredning av skipsfunn med egen fredningsgrense
Departementet foreslår som alternativ 1 at skipsfunn får vern gjennom automatisk fredning med en egen fredningsgrense. Fredningsgrensen settes til skip som har forlist til og med 1918, og i årene 1940 – 1945. I tillegg kommer hjemmel for vedtaksfredning av skipsfunn som har forlist etter 1918 (unntatt perioden 1940-1945), reglene om rettsvirkninger av automatisk fredning i lovforslaget må også gjelde skipsfunn og at reglene om statlig eierskap videreføres ved at reglene om løse kulturminner i utvalgets forslag også gis anvendelse for skipsfunn.
2. Alternativ 2 – automatisk fredning av skipsfunn som jordfast kulturminne
Departementet foreslår som alternativ 2 at skipsfunn inngår i definisjonen av jordfast kulturminne i utvalgets forslag i § 4 c), og dermed omfattes av de alminnelige regler for automatisk freda kulturminner som er foreslått til 1650. Departementet foreslår at de samme reglene vedtaksfredning, rettsvirkninger og statlig eierskap som nevnt under alternativ 1 skal gjelde tilsvarende for alternativ 2.

Vurderinger

Det er de nasjonale sjøfartsmuseene som har fagkompetansen for skipsfunn. For Agder er dette Norsk maritimt museum. Det er et tett samarbeid med museet, og fylkeskommunen støtter seg på deres faglige vurderinger i alle saker om funn i vann.

Begge alternativene som er på høring er i stor grad en videreføring av dagens praksis og arbeidsmåte, med unntak av forslag til fredningsgrense og at det er forlisår som skal være avgjørende om kulturminnet er automatisk fredet eller ikke. For forvaltningen vil de to alternativene av fredningsgrense få størst betydning.

Alternativ 1 vil gi en praksis som er svært lik som i dag, men fredningsgrensen settes til 1918 fremfor at det er en flytende grense på 100 år. I tillegg omfattes skipsfunn fra andre verdenskrig. Dette er fordi funn fra verdenskrigene regnes som viktige historiske hendelser.

Alternativ 2 setter en fredningsgrense til 1650. Det betyr at kun et fåtall skip vil ha et automatisk vern, og fredning av nyere skip må skje gjennom vedtak for de enkelte skipsfunn. For Agders del kan dette få store konsekvenser da en stor del av våre skipsfunn stammer fra perioden etter 1650. Dette er funn som kan knyttes til blant annet uthavnene og seilskutetida – en periode som er toneangivende for utviklingen av landsdelen. Disse vil ikke lenger ha et automatisk vern ved alternativ 2, og det vil være større fare for plyndring og ødeleggelse. Dersom disse skal vernes må det skje gjennom egne fredningsvedtak for de enkelte fartøy, noe som vil være svært arbeidskrevende for den regionale kulturmiljøforvaltningen og sjøfartsmuseene.

Fylkeskommunedirektøren støtter derfor høringsforslagets alternativ 1, som innebærer at fredningsgrense for skipsfunn settes til skip forlist til og med 1918, og i årene 1940 - 1945.

Regionplan Agder 2030

Forslaget til ny kulturmiljølov berører flere av hovedsatsningsområdene i Regionplan Agder 2030, som bærekraftig verdiskaping og kultur. En ivaretagelse av Agders båt-, skip, og fartøyhistorie er viktig for helheten og bruken av vår skipsfartshistorie.

Økonomiske konsekvenser

Lovforslaget har ingen kjente økonomiske konsekvenser for Agder fylkeskommune.

Konklusjon

Tilleggshøringen til ny kulturmiljølov om skipsfunn vil ha en betydning for den helhetlige ivaretagelsen av kulturhistorien knytta til bruk av båter og skip. For Agder vil valget av fredningsgrense ha en stor betydning for ivaretagelse og bruk av Agders skipsfartshistorie.

Fylkeskommunedirektøren anbefaler at Hovedutvalg for næring, kultur og miljø støtter høringsforslagets alternativ 1, som innebærer at fredningsgrense for skipsfunn settes til skip forlist til og med 1918, og i årene 1940 - 1945.

Kristiansand, 21.01.2026

Tine Sundtoft
fylkeskommunedirektør

Kristin Tofte Andresen
fylkesdirektør